

materiam perfectam, circa Deum, versatur modo imperfecto, scilicet modo obscuro, ut docet D. Thomas III part. quæst. VII, art. III ad primum, unde habitus virtutum moralium manent in patria, licet materia illa imperfecta ibi non maneat; sicut in paupere datur magnificentia, licet non habeat materiam ad faciendos sumptus. Restat explicare circa subjectum fidei, an sit intellectus, vel voluntas, de quo D. Thomas quæst. IV, art. II. Sed non est difficultas specialis, ex dictis enim satis constat esse in intellectu, cum ejus actus formaliter sit cognitio, et assensus credendi, supponit tamen motionem voluntatis antecedenter, ut sæpe dictum est, et quantum ad hanc motionem est in voluntate.

ARTICULUS II.

De causa fidei.

I. Circa causam producentem effective fidem, solet primo disputari, an fides in formis infundatur a Deo, sed de hoc manifeste constat fidem illam esse supernaturalem, alias in peccatore non maneret fides infusa, donum autem supernaturale solum potest a Deo infundi. Quando vero dicit Concilium Tridentinum sessione VII, capite VII: « Simul infundi homini fidem, spem et charitatem, » loquitur de infusione fidei in ipsa justificatione, non tamen negat extra illam posse infundi fidem informem.

II. Secundo inquiritur, an habitus fidei sit supernaturalis quoad substantiam. Respondetur affirmative, dicitur enim habitus, vel actus supernaturalis quoad substantiam, non quia sit substantia supernaturalis, hoc enim soli Deo convenit, sed quia ex sua specificatione, et objec-

to supernaturalis est, constat autem objectum formale fidei supernaturale esse, et consequenter ex sua specificatione, et substantia supernaturalis est: illud autem dicitur supernaturale quoad modum, quod licet in sua essentia sit naturale, tamen modo supernaturali producit vel afficitur, sicut illuminatio cæci in substantia est potentia visiva naturalis, datur tamen miraculose, et modo supernaturali.

III. Solum difficilia sunt verba D. Thomæ 2-2, quæst. CLXXI, art. II ad tertium, ubi inquit: « Quod dupliciter aliquid est supra naturam humanam, uno modo quantum ad substantiam actus, sicut miracula facere, et cognoscere occulta divinæ sapientiæ, et ad hos actus non datur homini habituale donum gratiæ: alio modo est aliquid supra naturam humanam quantum ad modum actus, non quantum ad substantiam ipsius, sicut diligere Deum, et cognoscere eum in speculo creaturarum, et ad hoc datur donum gratiæ habitualis; » ergo secundum S. Thomam diligere Deum et similiter credere, solum sunt supernaturalia quoad modum. Respondetur, quod expresse S. Thomas distinguit virtutes infusas, quæ secundum speciem supernaturales sunt, ab his quæ solum secundum modum, ut patet in prima secundæ, quæstione LXIII, articulo IV in corpore, et ad primum. In verbis autem allegatis longe alius est sensus, nec D. Thomas negat, quod diligere et credere in Deum sint actus supernaturales quoad substantiam, id est, quoad speciem, quæ sumitur ex modo tendendi in objectum, id enim significatur illis verbis: « Quod elevantur supra naturam humanam quoad modum actus, » id est, quoad modum specificationis ex objecto: affirmat autem quod aliæ virtutes elevantur supra naturam humanam

DISPUTATIO VI.

DE REVELATIONIBUS PRIVATIS.

I. Revelationes privatas in præsentem distinguimus contra eas, quæ nobis revelantur, et proponuntur per Ecclesiam, unde possunt dupliciter dici revelationes privatæ, uno modo solum, quia non proponuntur per Ecclesiam, sed modo particulari fiunt, ex parte tamen materiæ revelatæ versantur circa aliquod contentum in sacra Scriptura, vel traditionibus Ecclesiæ, ut si Deus declararet mihi aliquod mysterium contentum in Scriptura, quod nondum Ecclesia declaravit, et tales revelationes dicuntur privatæ solum ex parte modi proponendi, non ex parte materiæ propositæ. Alio modo dicitur revelatio privata quando et jam ex parte materiæ non pertinet ad fidem communem, id est, ad aliquid contentum in sacra Scriptura, vel traditione, ut si Deus revelaret mihi quot stellæ sunt in cælo, vel quot arenæ in mari, aut aliqua similia, sive naturalia, sive supernaturalia. De primis revelationibus facile judico, quod si fiant certo, ita quod aliquis interius de illis certificetur, quod creduntur fide catholica communiter, quia versantur circa suum objectum, et ordinantur ad eundem finem et nituntur eidem rationi formali, scilicet testimonio Dei, et solum Deus supplet per se ipsum propositionem Ecclesiæ, quod non variat essentialiter fidem; sicut prophetæ, et Apostoli habuerunt veram fidem, et tamen Ecclesia non proponebat illis, sed Deus, et ipsi Ecclesiæ.

II. De secundo genere revelationum est tota difficultas in qua Suarez disp. III de fide, sect. X, num. V, tenet quod in quacumque materia

quoad substantiam, id est, quoad principium, et fundamentum a quo causantur, quia requirunt habere Deum pro principio, qui est substantia supernaturalis, sicut facere miracula solum potest provenire a Deo ut causa principali et cognoscere occulta divinæ sapientiæ non potest fieri nisi in ipso Deo clare viso, vel si extra Deum cognoscuntur debet esse per actualem revelationem, sicut est in prophetis, non per aliquod donum habituale.

IV. Denique inquiri solet, an per fidem infusam cognoscamus nos habere fidem, et actum credendi, quod est inquirere an fides eliciat actum reflexum circa se ipsam. Respondetur, quod fides ipsa non est objectum credendum per actum reflexum, quia non proponitur nobis inter credibilia, sed tamen reflexe duo possumus cognoscere de actu illo credendi quem experimur: primum, quod sit supernaturalis in particulari, et hoc non cognoscimus per fidem, nec enim est de fide hic et nunc exerceri a me actum infusum, sed ex signis, et conjecturis id cognoscimus, et ex quadam experientia interiori: secundum est, quod ille actus est certus, et infallibilis, et hoc ex ipso effectu quem in nobis præstat cognoscimus; videmus enim nos adhærere rebus creditis, et infallibiliter de illis certificari exercendo actum infallibilem, ut docet D. Thomas 1-2, quæst. CII, art. V ad secundum, non tamen id immediate est de fide, licet de fide sit in communi loquendo fidem esse infallibilem; non tamen hic et nunc exerceri actum fidei infallibilem. Videatur magister Bagnez in hac secunda secundæ, quæst. VI, art. II, dub. II, et Torres disp. XLII, dub. V.

versetur revelatio privata per fidem communem ei credimus. Et idem tenet Bellarminus libro III de justificatione, cap. III qui etiam alios citat. Et fundamentum est, quia salvatur eadem ratio formalis in talibus revelationibus, credunt enim ob testimonium divinum, solum vero est differentia in materia, et in proponente, quod scilicet nobis non proponantur per Ecclesiam, utrumque autem est variatio materialis, et accidentalis, quia proponens non pertinet ad specificam rationem fidei, nec quod sit de ista, vel illa materia, unde in Scriptura legimus plures revelationes privatas, quæ tamen sunt creditæ per fidem, ut quando Sarræ fuit facta revelatio de filio, et Isaac de duobus geminis, et David quod traderent eum Amalecitis. Ad hæc in capite Cum ex injuncto de hæreticis dicitur non esse adhibendam fidem revelationi privatæ, nisi vel miraculo comprobetur, vel evidenti testimonio Scripturæ; ergo si sic probetur debet illi adhiberi fides: et in Concilio Lateranensi sub Leone X, sessione XI, prohibentur prædicari hujusmodi speciales revelationes sine approbatione, et examine Ecclesiæ; ergo supponitur quod stante approbatione Ecclesiæ possunt credi.

III. Oppositum tamen sentiunt communiter Thomistæ, Cajetanus 2-2, quæst. I, art. I, et quæst. III, art. III; Bagnez quæst. I, art. I, dub. III; Soto lib. III de natura et gratia, cap. XI; Zumel I p. quæst. I, art. III, nec dissentit Lorca hic disp. VII dum ait, tales revelationes non pertinere ad fidem christianam, nisi possint reduci ad Deum, vel Christum, et consequenter ad sacram Scripturam. Et sumitur ex D. Thoma I p. quæst. I, art. VIII ad secundum: « Innititur, inquit, fides nostra revelationi Apostolis, et prophetis factæ, qui canonicos libros

scripserunt, non autem revelationi, si qua fuit aliis doctoribus facta. » In hac secunda secundæ, quæst. V, artic. III inquit: « Quod formalis ratio objecti fidei est veritas prima secundum quod manifestatur in Scripturis sacris, ut doctrina Ecclesiæ, quæ procedit ex veritate prima: » et idem habet quæst. V de charitate, art. XIII ad sextum. Omissis vero aliis variis rationibus quibus fundari solet hæc sententia, illa videtur probabilior, quia fides nostra essentialiter habet esse: *Substantia sperandarum rerum*, ut dicit Apostolus in definitione fidei ad Hebræos XI, quæ tamquam vera definitio acceptatur a theologis, et habet esse virtus theologica ordinans circa finem ultimum, et hoc convenit illi essentialiter, et per se ex objecto, ut ostendit S. Thomas infra quæst. IV, art. I, et quæst. I, art. VI ad tertium, et quæst. II, art. V, ubi docet: « Quod objectum per se fidei est id per quod homo beatus efficitur, reliqua autem sunt per accidens. » Et ratione patet, quia fides nostra qua christiani sumus essentialiter est in aliqua specie virtutis, neque enim potest esse in genere, nisi sit in specie, non autem in alia specie, quam virtutis theologicæ; ergo oportet quod habeat pro objecto specificativo ipsum Deum, seu finem ultimum, nec posset ferri in aliqua nisi prout pertinent, et subordinantur isti objecto, qualia sunt contenta in Scripturis, et in traditione Ecclesiæ, et sic si alia revelentur a Deo credi poterunt fide divina communiter sumpta, non autem fide theologica, de qua loquimur hic, et sic erit alia species habitus, vel actus de quo statim dicemus. Exemplum, est in spe, neque enim possumus per spem theologicam sperare a Deo nisi beatitudinem, et ea quæ ad beatitudinem ordinantur, ut dicetur infra quæst. XVII,

art. II, tamen si promittatur a Deo aliquid non pertinens ad beatitudinem, verbi gratia, creare novam stellam, vel novum Angelum potest id sperari a Deo spe communiter dicta, non tamen spe theologica.

IV. Ad fundamentum oppositum dicimus, quod in revelatione privata non est eadem ratio formalis quasi in specie, et in ratione virtutis theologicæ, sed quasi in genere, et secundum rationem fidei communiter dictam, ut præcise dicit credere Deo; actus autem fidei nostræ non est solum credere Deo, sed credere Deum ut objectum, et in Deum ut in finem ultimum, ut explicat D. Thomas hic quæst. II, art. II. Neque Deus ut creditus est quomodocumque objectum materiale fidei, sed primum, quod etiam pertinet ad specificationem, sicut color in visu, et sanitas in medicina, ut docet D. Thomas hic quæstione primam, articulo primo. Itaque ipsa propositio Ecclesiæ nullo modo intrat specificationem fidei, sed solum se habet ut proponens fidem ex parte Dei, sed objectum quod per Ecclesiam, vel Scripturam proponitur est pertinens ad specificativum fidei, et virtus theologica est, et ideo quidquid extra tale objectum revelatur a Deo, quod vocatur revelatio privata ex parte materiæ, seu objecti non creditur per fidem theologicam, sed per prophetiam, vel actualem quamdam illustrationem, qua inclinatur mens ad judicandum, et assentiendum certo de illis rebus revelatis, nam etiam ad prophetiam pertinet judicare, et assentiri rebus prophetatis, ut docet D. Thomas 2-2, quæst. CLXXXIII, art. II, et de certis revelationibus intelligitur illud I ad Thessalonicens. V: *Prophetias nolite spernere*: et I Corinth. XIV: *Prophetæ autem duo aut tres dicant, et cæteri dijudicent, quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat*: ergo

sentiit Apostolus istas revelationes, quæ tunc privatim fiebant, reduci ad prophetiam.

V. Quod vero additur de revelationibus privatis factis in Scriptura, vel quæ fuerunt factæ Apostolis, et prophetis, respondetur omnes illas non censi privatas ex parte materiæ, referebantur enim ad fidem nostram, vel præsignando Christum vel instruendo nos in via Dei, juxta quod dicitur II ad Timoth. III: *Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad credendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei*.

VI. Ad caput Cum ex injuncto respondetur in primis non loqui ibi pontificem de revelatione privata, sed de missione ad prædicandum. « Non sufficit, inquit, nude tantum asserere quod ipse sit missus a Deo, sed oportet quod adstruat illam invisibilem missionem per operationem miraculi, etc. » Deinde etiam si loqueretur de speciali revelatione, non loquitur de modo quo creditur ab eo cui fit revelatio, sed de modo quo est acceptanda in Ecclesia, et dicit non esse approbandam nisi miraculo, vel sufficienti sacræ Scripturæ testimonio; nec tamen docet tunc esse acceptam, ut rem definitam de fide, sed permittatur in Ecclesia, aut habeatur pro legitima in suo genere, scilicet genere revelationis specialis, sicut multæ revelationes sanctorum sunt in Ecclesia ut permissæ, non ut definitæ: et eodem modo Concilium Lateranense loquitur de permissione revelationis, ut possit prædicari in Ecclesia, non ut debeant credere illam. Quando autem in Concilio Tridentino sessione VI, cap. XII dicitur, non posse aliquem scire certo se esse in gratia, nisi per revelationem, non loquitur de revelatione, qua credatur per fidem theologicam, sed per aliquam prophetiam et illustrationem

respectu ejus cui fit revelatio, licet per illam revelationem, quæ a Deo est infallibilis certitudo habeatur de statu gratiæ.

VII. Sed inquire: Si iste cui fit revelatio privata nolit credere, et tamen credat iis quæ proponuntur ab Ecclesia, vel Scriptura, an sit dicendus hæreticus in foro interiori, respondet Bagez fore hæreticum ex consequenti, quia existimans Deum sibi revelare, et non credens, ex consequenti dicit Deum mentiri. Sed urgeamus casum quod ille homo sciat Deum non mentiri etiam in hac revelatione, sed pro sua libertate non vult credere, credit tamen propositiones ab Ecclesia factas, an tunc erit infidelis, et qua specie infidelitatis. Respondetur casum satis metaphysicum videri, quod nolit aliquis credere Deo revelanti, supposito quod habet omnem certitudinem, quod illa revelatio non sit falsa, et tamen quod velit credere Deo revelanti per Ecclesiam. Dicimus ergo illum fore infidelem, quia non credit Deo, sed infidelitate quadam privata, qua non vult credere prophetiæ divinæ particulari. Reducitur autem ad speciem infidelitatis, quæ est hæresis, quia pro sua libertate discredat Deo revelanti per se ipsum, et non Deo revelanti per Ecclesiam, licet enim solum sint tres species infidelitatis, paganismus, Judæismus, et hæresis, tamen istæ sunt species consuetæ, illa autem est extraordinaria, et sufficit quod reductive ponatur in aliqua istarum specierum, tamquam quid imperfectum in illo genere.

ARTICULUS ULTIMUS.

De effectibus fidei.

I. De his agit S. Thomas quæstione septima, et assignat duos ef-

fectus fidei, scilicet timorem et purificationem cordis, in quibus tria notari possunt. Primo, distingui in fide, sicut in aliis virtutibus, actum, et effectum: actus virtutis dicitur operatio elicitæ ab ipsa, effectus dicitur quidquid ex tali operatione relinqui potest, sive sit alius actus imperatus, quia ex uno actu excitamur ad alium, sive sit aliqua dispositio, vel motio, vel aliquis modus relictus ex operatione: sic D. Thomas numerat plures effectus amoris 1-2, quæst. xviii, et plures effectus charitatis 2-2, quæstione etiam xviii. Notandum secundo, illos duos effectus fidei procedere ab ipsa, non ut pure speculativa est, sed ut practica, quæ proponit objectum supernaturale, ut amandum per charitatem, et sic facit purificationem cordis, seu voluntatis media charitate: proponit etiam hoc objectum ut in se magnum, et potens inferre malum, et sic causat timorem. Nec tamen solum isti duo sunt effectus fidei, sed alios multos habet in nobis, ut spei, desiderii, doloris, etc. sed quia illi duo se habent tamquam primus et ultimus effectus, qui ex fide oriuntur, etiam alii intermedii in illis censentur inclusi. Incipit enim homo a timore, qui est initium sapientiæ, concuti et disponi ad penitentiam, et tandem pervenit ad hoc, ut excludatur culpa, et purificetur cor, non formaliter per ipsam fidem, sed per gratiam, ad quam disponit fides inchoative.

II. Nota ultimo timorem posse aliquando præcedere fidem, sed tunc non erit supernaturalis, et ex motivo supernaturali, quia prius est credere, et assentiri Deo, quem proponit fides, quam Deum timere; qui enim non credit, pœnas non timet, sicut prius debet Deus credi, quam sperari. Ut autem timor supernaturalis sit, debet ex motivo, et cognitione supernaturali procedere, ut

cum timetur pœna æterna, vel separatio a Deo per culpam, vel si aliquando ante fidem datur timor supernaturalis movens aliquem ut acceptet fidem, tunc habebitur ex aliqua supernaturali illuminatione præcedente fidem per modum gratiæ excitantis.

III. Fere nulla remanent dubia, quæ alicujus momenti videantur præter ea quæ in isto tractatu examinata relinquuntur. Ut tamen copiosiore ejus notitiam exhibeamus, breviter de credibilibus ipsis explicare placuit, quæ circa articulum vi, vii et viii continentur. Pro quorum majori luce sit in hac disputatione.

ARTICULUS PRIMUS.

Utrum omnes articuli fidei continentur implicite in illis duobus credibilibus Deus est, et inquirentibus se remunerator est?

I. Pro cujus intelligentia notandum est primo, Deum esse, et simul esse remuneratorem honorum operum dupliciter posse intelligi. Primo, ut ista resplendent in affectibus creatis ordinis naturalis, et ex eorum cognitione possunt a nobis naturaliter cognosci, nam ut ait S. Thomas in proœmio ad quartum librum contra gentiles: « Lumen naturale rationis per assensum quemdam ex effectibus naturalibus ad Deum cognoscendum pertingit: » secundo, potest intelligi quatenus omnino transcendunt ordinem naturæ, et secundum quod effectibus ordinis naturalis nullatenus ad illa intelligenda pervenire possumus, eo quod ipsis naturalibus effectibus non resplendent, et in priori consideratione non continentur articulos fidei, bene tamen in secunda consideratione, in qua locutus

fuit D. Paulus, et adducit verba illa D. Thomæ in præsentia.

II. Secundo notandum est, articulos fidei contineri in his veritatibus dupliciter etiam posse contingere. Primo modo, in ordine ad nos, videlicet cognoscendo continentiam illorum, et illationem ex illis: secundo modo absolute, et in se, quamvis continentia illa nota non sit. Et hoc dupliciter adhuc intelligitur. Primo modo ex natura rei, et necessaria connexion aliorum mysteriorum cum illis principiis: secundo modo ex divina determinatione, quæ ex aliquo principio alia deducit, et derivari voluit. Tertio notandum est, quod Deum esse salvatorem, seu remuneratorem honorum operum etiam potest dupliciter intelligi, uno modo quasi in actu signato, hoc est, quod istæ proprietates Deo conveniunt; altero modo in exercitio, videlicet quod de facto voluerit salvare homines, et esse remuneratorem honorum operum.

III. Ultimo notandum est, quod hæc differentia reperitur inter universalissima principia naturalia, videlicet quodlibet est, vel non est, et alia hujusmodi, et inter duo ista principia supernaturalia de quibus dubitamus, quæ considerantur tamquam dignitates quædam respectu omnium articulorum fidei, quod scilicet in aliis principiis naturalis ordinis alia continentur taliter lumine naturali nota quod nullo modo inferuntur ex illis, sed in eis dicuntur contineri, quia illa versantur circa aliquid universalius, et magis notum ratione suorum terminorum ex quibus alia principia magis nobis innotescunt, et ista universalissima præsupponuntur tamquam præambula illorum. In illis autem duobus principiis supernaturalibus, de quibus disputamus alii articuli continentur, et inferuntur ex illis, quidam ex natura rei, alii ex divina